

PAULA TOMASZEWSKA ▶▶Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0583-0938>**SARA TOMASZEWSKA** ▶▶Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3036-9979>

The Belt and Road Initiative jako wyzwanie dla amerykańskich interesów w regionie Azji i Pacyfiku

The Belt and Road Initiative as a challenge for American interests in the Asia-Pacific region

Abstract

The Asia-Pacific region occupies a key place in the international strategy of the United States. It was not without a reason that George W. Bush spoke about the “Pacific Century”, Barack H. Obama announced a strategic “pivot to Asia”, while Donald Trump went on a 12-day journey through East Asia. In particular, as the power of the People’s Republic of China increased, its importance gained a whole new dimension. At present, the USA and the PRC are conducting a sophisticated game on the “big Asia and Pacific chessboard”.

China aspires to be an equal partner for economically and politically weakened United States. Assertively and unobtrusively, primarily with the use of diplomatic and economic instruments, China strengthens its international position. One of the manifestations of the expansion of Chinese influence in the world is growing and constant commitment to promoting *the Belt and Road Initiative*, which has become the most important symbol of the political ambition of President Xi Jinping.

The article entitled “The Belt and Road Initiative as a challenge for American interests in the Asia-Pacific region” is an attempt at interdisciplinary consideration about the changing position of the Asia-Pacific region in foreign policy and US security strategy, as well as the consequences of the promoted *BRI* initiative for American interests. The basic research goal is to present, compare and explain the position of the administration of President Barack Obama and President Donald Trump against the Chinese concept of *Belt and Road* based on their adopted strategic documents, speeches and ongoing media discourse. The authors will consider how the United States reacted to the announcement by the President of the PRC of the Belt and Road initiative in 2013? Why and to what extent do the US counteract the Chinese concept of *BRI*?

Keywords: The Asia Pacific Region, *The Belt and Road Initiative*, Donald Trump, Barack Obama, strategy

Инициатива «Пояс и путь» как вызов американским интересам в Азиатско-Тихоокеанском регионе

Аннотация

Азиатско-Тихоокеанский регион занимает ключевое место в международной стратегии США. Недаром Джордж Буш говорил о «Тихоокеанском веке», Барак Обама объявил о стратегическом «повороте в Азию», а Дональд Трамп отправился в 12-дневное путешествие по Восточной Азии. В частности, с ростом силы Китайской Народной Республики, ее значение приобрело совершенно новое измерение. В настоящее время США и КНР проводят сложную игру на «большой азиатско-тихоокеанской шахматной доске».

Китай стремится стать равноправным партнёром для экономически и политически ослабленных Соединенных Штатов. Настойчиво и ненавязчиво, прежде всего с использованием дипломатических и экономических инструментов, он укрепляет свои международные позиции. Одним из проявлений расширения китайского влияния в мире является растущая и постоянная приверженность продвижению инициативы «Пояс и путь», которая стала важнейшим символом политических амбиций президента Си Цзиньпина.

Данная статья является попыткой междисциплинарных размышлений об изменении позиции Азиатско-Тихоокеанского региона во внешней политике и стратегии безопасности США, а также о последствиях продвигаемой инициативы «Пояс и путь» для американских интересов. Основная цель исследования – представить, сравнить и объяснить позицию администрации президента Барака Обамы и президента Дональда Трампа в отношении китайской концепции «Пояса и пути», основанной на принятых ими стратегических документах, выступлениях и текущем дискурсе СМИ. Авторы рассмотрят, как Соединенные Штаты отреагировали на объявление президентом КНР инициативы «Пояс и путь» в 2013 году? Почему

и в какой степени США противодействуют китайской концепции Инициатива «Пояс и путь»?

Ключевые слова: Азиатско-Тихоокеанский регион, Инициатива «Пояс и путь», Дональд Трамп, Барак Обама, стратегия

Wprowadzenie

Region Azji i Pacyfiku zajmuje kluczowe miejsce w międzynarodowej strategii Stanów Zjednoczonych. W szczególności wraz ze wzrostem potęgi Chińskiej Republiki Ludowej jego znaczenie nabrało zupełnie nowego wymiaru. Nie bez przyczyny George W. Bush mówił o „wieku Pacyfiku”, Barack H. Obama ogłosił strategiczny „zwrot ku Azji” (ang. *pivot to Asia*), natomiast Donald Trump wybrał się w 12-dniową podróż po Azji Wschodniej. Obecnie USA i ChRL prowadzą wysublimowaną grę na „wielkiej szachownicy Azji i Pacyfiku”, a ich strategicznym celem jest osłabienie przeciwnika za pomocą środków politycznych, gospodarczych i militarnych¹.

Chiny pretendują do miana równorzędnego partnera dla Stanów Zjednoczonych². Asertywnie i dyskretnie, przede wszystkim przy użyciu instrumentów dyplomatycznych oraz ekonomicznych, umacniają swoją międzynarodową pozycję. ChRL stała się wystarczająco potężna, by stworzyć poważne problemy dla sił amerykańskich działających w regionie Azji i Pacyfiku (Christensen, 2015). Stany Zjednoczone ze swoją neoliberalną teorią ekonomii tracą przywództwo gospodarcze. Przejawem tego jest chociażby szybko rosnący udział Chin w światowej produkcji (Poznański, 2019, s. 316). Dynamicznie rozwijające się Chiny stały się głównym wyzwaniem

¹ Szerzej na temat strategicznej rywalizacji chińsko-amerykańskiej o wpływy w regionie Azji i Pacyfiku por. Dahl, 2019; Marszałek-Kawa, 2018; Marszałek-Kawa, Bidziński, 2018; Marszałek-Kawa, Tomaszewski, 2018; Marszałek-Kawa, Zajączkowski, 2018.

² Jednakże na podstawie oficjalnych deklaracji przedstawicieli władz państwowych, praktyki polityki zagranicznej oraz bogatej literatury przedmiotu można sporządzić następującą listę celów strategicznych polityki zagranicznej i bezpieczeństwa ChRL: (1) utrzymanie władzy Komunistycznej Partii Chin; (2) ochrona suwerenności państwa i jedności narodowej; (3) zapewnienie korzystnych warunków dla dalszego rozwoju gospodarki; (4) osiągnięcie i utrzymanie pozycji mocarstwowej na arenie międzynarodowej (Medeiros, 2009).

dla amerykańskiego supermocarstwa, które według niektórych analiz około 2030 roku straci swoją pozycję na rzecz Państwa Środka (Lieven, 2012, s. 392–408). Niemniej perspektywy rozwojowe Chin są coraz bardziej zależne od wielu czynników zewnętrznych, stąd też starania chińskiego rządu, aby rozszerzyć strefę wpływów na świecie. Jednym z przejawów tej strategii jest rosnące i nieustanne zaangażowanie w promowanie inicjatywy *Belt and Road*, która stała się najważniejszym symbolem ambicji politycznej przewodniczącego Xi Jinpinga.

Artykuł zatytułowany *The Belt and Road Initiative jako wyzwanie dla amerykańskich interesów w regionie Azji i Pacyfiku* jest próbą analizy danych zastanych (*desk research*) na temat zmieniającej się pozycji regionu Azji i Pacyfiku w polityce zagranicznej oraz strategii bezpieczeństwa USA, a także konsekwencji, jakie niesie za sobą promowana inicjatywa BRI dla amerykańskich interesów. Podstawowym celem badawczym pracy jest przedstawienie, analiza porównawcza oraz wyjaśnienie stanowiska administracji prezydenta Baracka Obamy oraz Prezydenta Donalda Trumpa wobec chińskiej koncepcji *Belt and Road* w oparciu o przyjęte przez nich dokumenty strategiczne, wygłoszone przemówienia i toczący się dyskurs medialny. Autorki rozważają jak Stany Zjednoczone zareagowały na ogłoszenie przez Przewodniczącego ChRL inicjatywy *Belt and Road* w 2013 roku; dlaczego i w jakim stopniu USA przeciwdziałają chińskiej koncepcji BRI?; czy zachowały ścisłą neutralność i dystans, czy też próbowały wpłynąć na państwa sojusznicze, aby nie przystępowały do inicjatywy?; jak postrzegają inicjatywę BRI administracja Baracka Obamy, a jakie jest stanowisko administracji prezydenta Donalda Trumpa wobec BRI? Podstawowa hipoteza pracy zakłada, że amerykańskie stanowisko w stosunku do chińskiej inicjatywy *Belt and Road* ewoluowało, zważywszy na fakt, że od momentu ogłoszenia tej koncepcji przez Xi Jinpinga w 2013 roku do końca 2017 roku amerykańską administracją kierowało czterech Sekretarzy Stanu, podlegających dwóm prezydentom, którzy na dodatek wywodzili się z przeciwnych partii politycznych oraz prezentowali różne podejścia w stosunku do miejsca regionu Azji i Pacyfiku w przyjętych przez nich dokumentach strategicznych.

Strategia Baracka Obamy i Donalda Trumpa względem regionu Azji i Pacyfiku

Polityka Stanów Zjednoczonych prowadzona wobec państw regionu Azji i Pacyfiku, a w szczególności wobec Chin, w ciągu ostatniego ćwierćwiecza była przejawem różnic ideologicznych występujących pomiędzy kolejnymi prezydentami USA³. Prezydenci, których polityka zagraniczna była zbieżna z liberalną szkołą stosunków międzynarodowych, z reguły starali się współpracować z Chinami. Natomiast realisci próbowali ograniczyć wpływ przeciwnika i powstrzymać jego potęgę. Niektórzy nawet twierdzą, że można wyróżnić cztery, często przenikające się, modele prowadzenia amerykańskiej polityki zagranicznej: 1) powstrzymywania i konfrontacji; 2) zaangażowania; 3) rozwijania relacji gospodarczych; 4) protekcjonizmu handlowego i ochrony praw człowieka (Tsuneo, 2018).

Prezydentura Baracka Obamy, określanego mianem „pragmatycznego idealisty”, przyniosła przełom w relacjach z państwami regionu Azji i Pacyfiku (Zborowski, 2013, s. 7–9). Polityka zagraniczna 44. Prezydenta Stanów Zjednoczonych musiała zmierzyć się z wieloma wyzwaniem, chociażby właśnie z rosnącymi w siłę Chinami. Konieczna była więc rewizja stanowiska USA wobec tego regionu (Obama, 2007). W pierwszej Narodowej Strategii Bezpieczeństwa USA za prezydentury Obamy (z 2010 roku) położono ogromny nacisk na prowadzenie polityki równowagi, która opierała się o współpracę z sojusznikami (Japonią, Koreą Południową, Australią, Filipinami i Tajlandią). Dla balansu zadbano także o konstruktywną i całościową

---

³ Warto dodać, że USA posiada wypracowaną tradycję myśli strategicznej. Obserwując amerykańską reakcję, można dostrzec powtarzające się charakterystyczne motywy wyznaczające „amerykański” sposób myślenia o świecie zewnętrznym. W strategii bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych od momentu zakończenia zimnej wojny, niezależnie od zmieniających się prezydentów i ich przynależności partyjnej, nietrudno było dostrzec istotną ciągłość myśli strategicznej – podejścia zakładającego zaangażowanie w sprawy międzynarodowe w celu utrzymania amerykańskich interesów oraz ochrony liberalnego porządku międzynarodowego, stworzonego przez USA po II wojnie światowej (Balcerowicz, 2012, s. 370–377). Jednakże po atakach terrorystycznych 11 września 2001 roku oraz doświadczeniach związanych z administracją George’a W. Busha i interwencjami w Iraku i Afganistanie, Amerykanie stają się coraz bardziej sceptyczni jeśli chodzi o zaangażowanie w świecie oraz ponoszenie kosztów związanych z utrzymaniem obecnego porządku międzynarodowego (Jarczewska, 2018, s. 183–201).

współpracę z Chinami, przy jednoczesnym kontrolowaniu ich sektora militarnego, ograniczania napięć w Cieśninie Tajwańskiej oraz na Morzu Południowochińskim i Wschodniochińskim (*National Security Strategy*, 2010). Administracja Obamy z jednej strony starała się więc prowadzić wyważone relacje z Chinami, z drugiej zaś konsekwentnie realizowała plan stworzenia koalicji państw azjatyckich jako przeciwwagi dla nich⁴.

Wraz z rozpoczęciem drugiej kadencji Baracka Obamy w 2012 roku, relacje USA z Chinami nabrały innego charakteru i stopniowo rozpoczęto wdrażać elementy polityki powstrzymywania (Larus, 2017, s. 7–29). Miało to na celu utrzymanie *statusu quo* w regionie oraz wymuszenie na Chinach przestrzegania „ustalonych reguł gry”, przede wszystkim w polityce handlowej (Jarczewska, 2016, s. 33–34). Zdaniem Macieja Walkowskiego administracja Baracka Obamy, obawiając się chińskiej dominacji w regionie Azji i Pacyfiku, przyspieszyła negocjacje w sprawie ustanowienia strefy wolnego handlu TPP, czyli umowy o Partnerstwie Transpacyficznym (Walkowski, 2018, s. 424). Zgodnie z założeniami dzięki niej miał nastąpić wzrost wymiany handlowej i inwestycyjnej, co z kolei przełożyć się miało na szybszy wzrost gospodarczy. Największymi przegranymi tej umowy miały być właśnie Chiny. Według szacunków mogły one stracić od 9 do nawet 50 mld USD rocznie (Kaczmarczyk, 2015). Umowa ta była kluczowym elementem azjatyckiej polityki Baracka Obamy, która pośrednio miała osłabić chińskie wpływy w regionie, o czym dobrze świadczą jego słowa wypowiedziane jesienią 2015 roku: „[j]eżeli 95% potencjalnych odbiorców naszej produkcji mieszka za granicami USA, to nie możemy pozwolić państwom pokroju Chin, aby określały zasady światowej gospodarki. Takie zasady musimy napisać my, otwierając nowe rynki na amerykańskie produkty” (Trusewicz, 2016). Zgodnie z obliczeniami Instytutu Gospodarki Światowej Petersona do 2025 roku dochody państw-członkowskich TPP miały wzrosnąć o 285 mld USD, a eksport o 440 mld USD (Kaczmarczyk, 2015). TPP funkcjonowało jako kamień węgielny amerykańskiej wizji przyszłego ładu gospodarczego w Azji. Obama i jego

---

⁴ W jednych ze swoich prac poświęconych regionowi Azji i Pacyfiku Edward Haliżak stwierdził, że w omawianym regionie ukształtował się nowy system bipolarny pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a ChRL, który opiera się przede wszystkim na rywalizacji i współpracy w sferze gospodarczej (Haliżak, 2015, s. 293–296).

zespół ds. polityki zagranicznej byli przekonani, że TPP pomoże Stanom Zjednoczonym zrównoważyć rosnące chińskie wpływy gospodarcze w regionie Azji i Pacyfiku (Kucera, 2011).

W momencie wyboru Donalda Trumpa na prezydenta w sferze polityki zagranicznej pojawiło się pytanie o to, w jakim stopniu nowa administracja zmieni, a w jakim będzie kontynuowała wcześniej wypracowaną strategię przywracania równowagi w regionie Azji i Pacyfiku⁵. Już podczas prowadzonej przez Trumpa kampanii wyborczej Chiny zostały oskarżone o niemal wszystkie problemy gospodarcze USA. Zgodnie z zapowiedziami wyborczymi priorytetem w polityce zagranicznej w pierwszym roku nowej prezydentury było pozbycie się dziedzictwa Baracka Obamy i „naprawienie jego błędów” oraz zdefiniowanie własnej koncepcji w relacjach z państwami regionu (Waśko-Owsiejczuk, 2018, s. 103).

Skoncentrowano się więc na odrzuceniu projektów realizowanych przez poprzednika (Jarczewska, 2018, s. 192). Niewątpliwie zrezygnowanie z umowy o wolnym handlu – Partnerstwa Transpacyficznego (TPP) zaniepokoiło sojuszników Stanów Zjednoczonych z regionu Azji i Pacyfiku. Wycofanie się USA z TPP stanowi największy dotychczasowy błąd strategiczny administracji Donalda Trumpa w regionie Azji. Kluczowa zatem była wizyta Trumpa w Azji na początku listopada 2017 roku. Trwająca 12 dni podróż była najdłuższą wyprawą Prezydenta USA od 1992 roku (Behrendt, Pendrakowska, 2018). Miała na celu podkreślenie zainteresowania USA

---

⁵ Nadmienić należy, iż Donald Trump jest bardzo specyficznym prezydentem, który urząd prezydencki wywalczył posługując się dość szczególną retoryką polityczną. Nie mając wsparcia establishmentu Partii Republikańskiej musiał on wypracować własną pozycję polityczną i strategię polityki. Wpływ na to miał także jego wizerunek polityczny wewnątrz Stanów Zjednoczonych. Między innymi wybór Donalda Trumpa był odpowiedzią na głęboki kryzys polityczny i społeczny w Stanach Zjednoczonych. Wykorzystanie hasel populistycznych dało mu wsparcie społeczne. Prezydent Donald Trump dąży do zbudowania wizerunku silnego przywódcy spoza establishmentu, „głosu ludu”, przywódcy, który rozumie potrzeby i problemy przeciętnego Amerykanina (Waśko-Owsiejczuk, 2018, s. 110). Myślą przewodnią dla amerykańskiej polityki zagranicznej pod rządami prezydenta Donalda Trumpa stały się hasła: „America first” i „Make America great again”. Ich realizacja miała się sprowadzać do: wzmocnienia bezpieczeństwa państwa amerykańskiego poprzez zwiększenie zdolności obronnych i uszczelnienia granic, ochrony rynku wewnętrznego poprzez zaostrzenie polityki handlowej oraz ograniczenia obciążeń finansowych wynikających z amerykańskiego przywództwa w świecie (*US election...*, 2016).

sprawami regionu i zapewnienie sojuszników o wsparciu Stanów Zjednoczonych. Jednakże wizyta ta nie przyniosła oczekiwanych przez regionalnych partnerów efektów. Nie przedstawiono żadnej spójnej wizji polityki i strategii względem Azji i Pacyfiku (Przychodniak, 2017).

Na potrzeby tego artykułu należy także dokonać analizy treści dokumentów przyjętych przez amerykańską administrację. W opublikowanej w grudniu 2017 roku Strategii Bezpieczeństwa Narodowego zaskakujące było zastosowanie terminu „region Indo-Pacyfiku”, który zastąpił termin Azji i Pacyfiku, występujący we wcześniejszych dokumentach strategicznych (Jarczewska, 2018, s. 198). Ten zabieg miał na celu zwrócić uwagę na rosnącą rolę Indii oraz umniejszenie pozycji ChRL. W strategii można odnaleźć wzmiankę, że Chiny dążą do wyparcia Stanów Zjednoczonych z regionu Indo-Pacyfiku, rozszerzenia zasięgu swojego modelu gospodarki na sąsiednie państwa oraz przeorganizowaniu regionu na swoją korzyść. Chiny zostały oficjalnie uznane za rywala, który:

„zamierza pozbawić USA wpływów w regionie Indo-Pacyfiku oraz wprowadzić swój oparty na ingerencji państwa model gospodarczy, aby dokonać tam zmian (...) Przez całe lata polityka USA opierała się na założeniu, że wspieranie rozwoju Chin i ich integracji z systemem międzynarodowym przyczyni się do ich liberalizacji. Wbrew tym nadziejom Chiny zwiększyły swoją potęgę kosztem suwerenności innych i promują swój autorytarny system (...)” (*National Security Strategy...*, 2017, s. 25).

Z kolei w części poświęconej strategii kształtowania relacji bilateralnych z ChRL napisano, że USA zamierzają kontynuować współpracę z Chinami, pomimo tego, iż za pomocą różnego rodzaju zachęt gospodarczych i pośrednio presji militarnej wymuszają na innych państwach poparcie dla swojego państwa. Dodano, że chińskie inwestycje infrastrukturalne i strategie handlowe podporządkowane są ich geopolitycznym aspiracjom (*National Security Strategy...*, 2017, s. 39). Dostrzeżono jakie wyzwania niesie za sobą chińska polityka wyjścia na świat, a także projekty związane z jej bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi czy planowaną rozbudową infrastruktury w regionie. Warto również zaznaczyć, że w dokumencie nie odniesiono się bezpośrednio do inicjatywy *Belt and Road*.

Co istotne, działania Waszyngtonu nie ograniczają się tylko do kwestii dyplomatyczno-militarnych. Donald Trump najlepiej czuje się w biznesie i właśnie na zagadnieniach gospodarczych skoncentrował swoją uwagę. Należy więc zwrócić uwagę na „amerykańsko-chińską wojnę handlową”. Po pierwszej fazie (wiosną 2018 roku) wzrostu napięcia między Waszyngtonem a Pekinem, pod koniec września USA wprowadziły dodatkowe cła na szeroką paletę importowanych chińskich towarów, od wyrobów mięsnych po elektronikę, obejmującą import o wartości 200 mld USD (Góralczyk, 2018). Chiny w trybie natychmiastowym odpowiedziały kontrposunięciami, obejmując dodatkowymi cłami import z USA w wysokości 60 mld USD (Góralczyk, 2018). Większość analityków ekonomicznych ocenia decyzje amerykańskiego prezydenta jako błędne i nieopłacalne. Jednakże, jeżeli rozpatrzymy to z punktu widzenia logiki walki, ocena ta będzie błędna. Liczy się tutaj nie tyle sam koszt (efektywność ekonomiczna), ile raczej osiągnięcie celu strategicznego (Malinowski, 2019, s. 343). Można stwierdzić, że prezydent Donald Trump w tej kwestii stosuje wobec Chin twardą retorykę, niektórzy określają ją nawet „prawdziwie zimnowojenną”. W swoich wypowiedziach i komentarzach przedstawia ChRL jak państwo nieuczciwie handlujące, kradnące nowe technologie czy będące zagrożeniem dla bezpieczeństwa świata. Bogdan Góralczyk dodaje, że trzeźwa kalkulacja, a zarazem egoistyczny (lub izolacjonistyczny) sposób myślenia prezydenta Trumpa, to powody do zmartwienia (Góralczyk, 2018).

Chińska koncepcja *Belt and Road*

Już przeszło sześć lat temu, 7 września 2013 roku podczas przemówienia na Uniwersytecie Nazarbayeva w Astanie, przewodniczący Xi Jinping ogłosił rozpoczęcie wdrażania inicjatywy *One Belt, One Road*, obecnie nazywanej Inicjatywą *Belt and Road*⁶. Od tej pory jest ona wyraźnie promowana przez Chiny, a ponadto podczas XIX Zjazdu Komunistycznej Partii Chin

---

⁶ Należy zaznaczyć, że w Azji Środkowej funkcjonują już od dawna olbrzymie inicjatywy infrastrukturalne, takie jak np. program CAREC. Można więc zaryzykować stwierdzenie, że Chińczycy nie tyle będą budowali „nową infrastrukturę” transportową, ile raczej „podłączą się” do istniejących już projektów, starając się oczywiście wykorzystywać je i ukierunkowywać zgodnie ze swoim interesem (*CAREC to benefit...*, 2018).

włączono ją do zrewidowanej Konstytucji KPCh jako jeden z głównych celów strategicznych państwa, co zwiększyło jej znaczenie, zobowiązując partię do kontynuacji wdrażania tego projektu w dalszej perspektywie czasu (*Resolution...*, 2017). Powstająca inicjatywa *Belt and Road* jest implikacją chińskiego wzrostu ekonomicznego. Stanowi alternatywę dla amerykańskiej dominacji w regionie Azji i Pacyfiku. Utrudnia Stanom Zjednoczonym zwrot w stronę Azji. Koncepcja *Belt and Road* składa się z dwóch komponentów: lądowego i morskiego. Co istotne, jak na razie nie ma ściśle ukształtowanych reguł i zasad. Chińska dyplomacja podkreśla, że opiera podejmowane przez siebie działania o zasadę obopólnych korzyści, a promowana inicjatywa ma inkluzyjny i elastyczny charakter.

Chiny chcą zbudować oraz zmodernizować drogi, koleje, porty oraz inne elementy infrastruktury, w celu zwiększenia wymiany handlowej z ponad 70 państwami położonymi na obszarze ciągnącym się od Bałtyku, aż po Pacyfik (*Will China's...*, 2018). Jak twierdzi Kevin Sneader, analityk McKinsey Global Institute, idea Nowego Jedwabnego Szlaku ma możliwość być największą na świecie platformą współpracy regionalnej obejmującą blisko 65 proc. ludności świata, wytwarzających około 35 proc. światowego PKB (2016). W ramach koncepcji przewidziano inwestycje o wartości przekraczającej 4 biliony USD (Cavanna, 2018).

Jeff Smith do głównych celów inicjatywy *Belt and Road* zaliczył: (1) eksport chińskiej nadwyżki mocy produkcyjnej; (2) zwiększenie produkcji i eksportu wysokiej jakości chińskich produktów; (3) zmniejszenie przepaści rozwoju gospodarczego między słabo rozwiniętymi zachodnimi peryferiami Chin a zamożnym wschodnim wybrzeżem; (4) przeciwdziałanie terroryzmowi (np. w chińskiej prowincji Xingjang oraz w Afganistanie i Pakistanie); (5) umiędzynarodowienie chińskiej waluty (np. poprzez rozwijanie relacji finansowych z sąsiadami); (6) zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, np. poprzez dywersyfikację chińskich szlaków importujących surowce energetyczne oraz zapewnienie bezpośredniego dostępu do nowych zasobów poprzez inwestycje w kopalnie, projekty naftowe i gazowe oraz obszary rolne za granicą; (7) przeciwdziałanie amerykańskiej wizji porządku regionalnego (Smith, 2018).

Koncepcja ta umożliwi chińskiej stronie prowadzenie dialogu z różnymi aktorami na arenie międzynarodowej. Perspektywy sukcesu BRI są jednak

zależne od wielu niewiadomych, w tym możliwości powstania oporu zagranicznego, wewnętrznych problemów gospodarczych Chin, zawirowań politycznych, starzenia się społeczeństwa czy problemów środowiskowych. Z drugiej strony należy pamiętać, że USA wciąż posiadają ogromne aktywa, aby utrzymać swoją przewagę, w tym militarny prymat, liczne sojusze, silne międzynarodowe organizacje zachodnie i niezrównaną miękką siłę.

Postrzeżenie chińskiej koncepcji *Belt and Road* przez Stany Zjednoczone

Od momentu ogłoszenia chińskiej inicjatywy *Belt and Road* w 2013 roku do końca 2017 roku amerykańską administracją kierowało czterech sekretarzy stanu podlegających dwóm prezydentom. Pod rządami prezydenta Baracka Obamy osiągnięto znaczny postęp w niektórych kwestiach, ale stosunki między Stanami Zjednoczonymi a Chinami w zakresie bezpieczeństwa są obecnie znacznie bardziej napięte niż na początku 2009 roku.

Od czasu zainicjowania koncepcji Amerykanie wyrażali częste obawy dotyczące standardów chińskich praktyk i niepokój o erozję zachodnich norm. Inicjatywa *Belt and Road* postrzegana była jako celowa próba ekonomicznej marginalizacji Stanów Zjednoczonych, stworzenia euroazjatyckiej strefy wpływów oraz pretekst do rozszerzenia zagranicznej obecności wojskowej przez Chiny (*Belt and Road's purposes...*, 2019). Departament USA podkreślał, że jest zaniepokojony działaniami podjętymi przez chiński rząd. Uważając je za niezgodne z międzynarodowymi normami, ograniczającymi suwerenność niektórych państw oraz podważającymi bezpieczeństwo Stanów Zjednoczonych oraz ich sojuszników. Można było dostrzec wzmożoną kontrolę i niepokój amerykańskiej administracji wobec rozpoczęcia przez Chiny nowej „bardziej asertywnej” fazy rządzenia. Z pewnością nadal wielu amerykańskich decydentów zastanawia się, jakie są prawdziwe motywy Chin. Czy będą one podtrzymywały wypracowane wartości i normy w obliczu intensywnej światowej konkurencji gospodarczej i toczącej się geopolitycznej rywalizacji?

Poglądy amerykańskich komentatorów na uzasadnienie BRI są w większości zgodne z deklarowanymi publicznie celami chińskiego rządu, jakie określono w dokumencie pt. „Wizja i działania w sprawie wspólnego

budowania Pasa Gospodarczego Jedwabnego Szlaku i Morskiego Jedwabnego Szlaku XXI wieku” (2015). Wielu zaznacza, że BRI jest instrumentem do osiągnięcia „stuletnich celów” przewodniczącego Xi Jinpinga (Johnson, 2016). Praktycznie wszystkie amerykańskie oceny rozpoczynają dyskusję na temat celów Pekinu. Podkreśla się, że Chiny starają się wykorzystać BRI do wyeksportowania nadwyżek mocy zgromadzonych w różnych gałęziach swojego przemysłu (Djankov, 2016, s. 9), dodając że inicjatywa *Belt and Road* ma na celu złagodzenie nadmiernej zdolności produkcyjnej w chińskim przemyśle cementowym, stalowym i aluminiowym poprzez stworzenie dla nich alternatywnych rynków. Analitycy przywołują także, że inicjatywa ta jest również sposobem na ustabilizowanie zachodnich peryferii Chin (w szczególności rozwój Xinjiang). Dodają, że celem BRI jest zdobywanie wpływów w innych państwach oraz dywersyfikacja dostawców czy szlaków handlowych przy jednoczesnym omijaniu centrali USA w Azji. Podkreślają, że Chiny chcą uniezależnienia się od Cieśniny Malakka (miejsca importu ropy i gazu). Zaznacza się, że muszą kształtować swoje środowisko zewnętrzne, aby stworzyć warunki sprzyjające dalszemu rozwojowi (Miner, 2016, s. 11), przykładowo, zwiększając swój dostęp do zasobów naturalnych w Arktyce.

Zwracają również uwagę na wymiar polityczny tej inicjatywy, pisząc o ewolucji chińskiej polityki zagranicznej w kierunku bardziej proaktywnej, mającej na celu realizację chińskich interesów politycznych (Heath, 2016, s. 157–191). BRI jest powszechnie uważana za koncepcję, która może potencjalnie drastycznie zmienić gospodarczy, a nawet polityczny krajobraz Azji Środkowej, Południowo-Wschodniej, a także i Europy. Wraz ze sporadycznym optymizmem co do pozytywnych skutków tych zmian, amerykańskie media przytaczają różne obawy dotyczące rentowności ekonomicznej inicjatywy i jej negatywnych implikacji dla międzynarodowego ładu i interesów amerykańskich. Niektórzy postrzegają inicjatywę nawet jako ryzykowny akt pychy, który może zaostrzyć spowolnienie gospodarcze w Chinach (Zhou, Hallding, Han, 2015). Tymczasem inni uważają, że BRI ma potencjał, aby uczynić Eurazję największym rynkiem gospodarczym na świecie (Djankov, 2016, s. 10).

Podkreśla się także, że Chiny dostrzegając słabnącą światową architekturę ekonomiczną utworzoną w *Bretton Woods* rozpoczęły inicjowanie nowych regionalnych instytucji finansowych powołanych do wsparcia rozwoju projektu BRI. Jedną z nich jest Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych

(ang. *Asian Infrastructure Investment Bank*, AIIB), utworzony 24 października 2014 roku. AIIB to pierwszy multilateralny bank rozwojowy (ang. *Multilateral Development Banks*, MDBs), którego kluczowym celem jest zapewnienie finansowego wsparcia poprzez udzielanie preferowanych kredytów, przede wszystkim dla budowy infrastruktury w Eurazji. Zainicjowanie powstania AIIB jest próbą odpowiedzi gospodarek rozwijających się, na czele z Chinami, wobec niewystarczającego wsparcia finansowego dla rosnącego zapotrzebowania na inwestycje, których celem jest zapewnienie niezbędnego, dalszego zrównoważonego rozwoju regionu.

Do instytucji nie przystąpiły m.in. Stany Zjednoczone, Japonia oraz Kanada, niekryjące tego, że obawiają się zbyt dużej roli Chin na globalnych rynkach (Góralczyk, 2015). Choć Waszyngton apelował do swoich sojuszników, aby nie wstępowali w struktury AIIB, nie wszyscy okazali się lojalni. Na łamach „*The Economist*” skomentowano, że Chiny wygrały, zyskując poparcie amerykańskich sojuszników nie tylko w regionie Azji, ale także w Europie, a Amerykanie zaczęli być postrzegani jako nieskuteczni (*The infrastructure gap...*, 2015). Chęć polepszenia stosunków z ChRL, ekonomiczny pragmatyzm i potencjalne korzyści w większości zwyciężyły wobec solidarności transatlantyckiej.

Ambitny międzynarodowy projekt Pekinu wywołuje także obawy przed licznymi kryzysami zadłużeniowymi państw wyznaczonych na mapie szlaku⁷. Pojawia się więc obawa wobec potencjalnego chińskiego neokolonializmu gospodarczego, a także zbyt dużego uzależnienia się od ChRL. Większość państw, które spodziewają się otrzymać chińskie wsparcie inwestycyjne, nie mają na to funduszy. Potrzebują nowej infrastruktury, ale brakuje im finansowania i know-how, aby ją zbudować samodzielnie (Hampton, 2019). Tom Orlik, analityk z Bloomberg Intelligence podkreśla, że takie państwa, jak Sri Lanka czy Pakistan nie będą w stanie wykupić dużych pożyczek, ponieważ już są obciążone deficytem handlowym z Chinami (Balding, 2017). Zaznacza

---

⁷ Międzynarodowa działalność Chin mogłaby również zostać wykorzystana do wywierania wpływu politycznego. Wiele hojnych chińskich funduszy inwestycyjnych oferuje korzyści narodom-gospodarzom, często wiążąc je na ze sobą na długie lata. W amerykańskim raporcie przedstawiono 17 przykładów przypadków, w których chińskie inwestycje i finansowanie projektów omijając standardowe zasady i mechanizmy rynkowe spowodowały negatywne skutki polityczno-gospodarcze dla tych państw (*Assessment on U.S. Defense...*, 2018, s. 4).

się, że deklarowane kredyty na inwestycje infrastrukturalne trzeba będzie spłacić, jeśli nie pieniędzmi, to np. surowcami naturalnymi (Wuttke, 2017).

Interesującym zjawiskiem jest także to, w jaki sposób BRI wpisuje się w narrację przedstawiającą niedoskonałości prowadzenia amerykańskiej polityki zagranicznej, szczególnie w zakresie polityki ekonomicznej. Niektóre komentarze wyraźnie opowiadają się za bardziej pragmatycznym i zdecydowanym amerykańskim podejściem do chińskiej geoeconomii (Harris, 2016). Dyskusje te często odbywają się w kontekście obaw związanych z krótkowzrocznością amerykańskiej polityki. Samo monitorowanie rosnących wpływów BRI jest wyzwaniem dla biurokracji amerykańskiej polityki zagranicznej.

Reakcja Stanów Zjednoczonych na chińską koncepcję *Belt and Road*

W amerykańskich dokumentach strategicznych podkreśla się, że Chińska Republika Ludowa poprzez inicjatywę *Belt and Road* dąży przede wszystkim do marginalizacji i wypierania Stanów Zjednoczonych z regionu Azji i Pacyfiku. Podczas sprawowania urzędu przez prezydenta Baracka Obamę chińska inicjatywa odgrywała niewielką rolę w polityce zagranicznej względem ChRL. Koncentrowała się ona raczej na kontynuowaniu obszarów współpracy, takich jak: zapobieganie rozwojowi programu nuklearnego przez Islamską Republikę Iranu oraz Koreę Północną, zwalczanie zmian klimatycznych, a także dążenie do rozwiązania sporów terytorialnych na Morzu Południowochińskim oraz Wschodniochińskim. Administracja Baracka Obamy nie sformułowała kompleksowego podejścia do strategii *Belt and Road*, ale w praktyce realizowała szereg inicjatyw, które stanowiły *de facto* odpowiedź na chińską ekspansję.

W kontekście amerykańskiej reakcji należy zauważyć, że to Stany Zjednoczone jako pierwsze wyszły z inicjatywą promującą rozwój inwestycji infrastrukturalnych w regionie Azji Środkowej. Sekretarz stanu Hillary Clinton już 20 lipca 2011 roku w miejscowości Madras w Indiach zaczęła promować inicjatywę pod hasłem Nowego Jedwabnego Szlaku (ang. *New Silk Road Initiative*). Jej głównym celem było wzmocnienie gospodarki Afganistanu poprzez odbudowę tradycyjnych szlaków handlowych oraz

rekonstrukcję powiązań infrastrukturalnych i energetycznych z sąsiednimi państwami (Kuchins, 2011). Władze USA za cel przyjęły sobie wówczas wzrost wymiany handlowej między Azją Środkową, Afganistanem, Pakistanem i Indiami. Amerykanie za niezbędne do realizacji inicjatywy uznali likwidację barier dla handlu, działań związanych z budową infrastruktury czy kwestiami prawnymi i administracyjnymi. Jednakże ogłoszenie koncepcji nie przyniosło znaczących zmian w wysokości budżetu (ok. 100 mln USD rocznie) przeznaczanego dla Azji Środkowej (Jędrzejewki, 2016, s. 42). Amerykańska inicjatywa Nowego Jedwabnego Szlaku, wskazując na rozwój środkowoazjatyckiego eksportu drogą lądową, a następnie morską (Ocean Indyjski) na rynki światowe, nie precyzowała jakie państwa – prócz Afganistanu, Pakistanu i Indii – miałyby być odbiorcą importowanych produktów (Jędrzejewki, 2016, s. 52). Należy stwierdzić, że inicjatywa ta nie miała więc szansy wpłynąć na współpracę i relacje z większością państw w Azji Środkowej, była traktowana raczej marginalnie, jako nastawiona na stabilizację sytuacji w Afganistanie i wzmocnienie wpływów Indii, a nie Chin. Stany Zjednoczone nie promowały swojej koncepcji w myśl zasady *win-win*, a raczej dążyły do pozbycia się ciężaru związanego z zapewnieniem bezpieczeństwa w Afganistanie (również i w Pakistanie). Chciały obarczyć tym państwa regionu i spowodowały tym samym ich zniechęcenie do udziału w tym projekcie.

W 2013 roku administracja Obamy przedstawiła inicjatywę handlową i inwestycyjną noszącą nazwę *US-ASEAN Connectivity Through Trade and Investment Initiative* (USACTI). Projekt przygotowywano wspólnie przez Departament Stanu oraz Amerykańską Agencję ds. Rozwoju Międzynarodowego (USAID), a miał on na celu zwiększenie integracji gospodarczej w ramach ASEAN (*U.S.-ASEAN Connectivity...*, 2015). Także w tym samym roku sekretarz stanu John Kerry przedstawił koncepcję Korytarza Gospodarczego Indo-Pacyfiku (IPEC), którego cele obejmowały ustanowienie nowych regionalnych połączeń energetycznych oraz usprawnienie korytarzy handlowych i transportowych (Sundararaman, 2017). Następnie w 2014 roku zastępca sekretarza stanu William Burns zobowiązał Stany Zjednoczone do pomocy w przywróceniu Azji Środkowej i Południowej do jej historycznej roli jako ważnego ośrodka globalnego handlu, przemysłu i kultury (*Deputy Secretary of State ...*, 2014). USA wydały także miliardy dolarów na projekty

drogowe i energetyczne w Afganistanie i wykorzystały swoje siły dyplomatyczne do pomocy w tworzeniu nowych ram współpracy regionalnej w celu wspierania i budowania gospodarczych więzi w Azji Środkowej (Chatzky, McBride, 2019).

Niestety, inicjatywom mającym na celu współpracę gospodarczą czy pomoc rozwojową dla państw regionu Azji Południowo-Wschodniej nigdy nie przyznano wystarczających zasobów finansowych, aby mogły stać się alternatywą dla chińskiej inicjatywy *Belt and Road* (Kliman, Grace, 2018, s. 15). Podsumowując, podejście administracji Baracka Obamy względem konkurencyjnej inicjatywy do końca jego kadencji pozostało fragmentaryczne.

Administracja Donalda Trumpa realizuje natomiast bardziej konfrontacyjną strategię w regionie. Chociaż Donald Trump na samym początku popierał inicjatywę BRL, jego stanowisko gwałtownie ewoluowało w kierunku zdecydowanej retoryki handlowej. Podkreślano, że wspierając chiński projekt, prezydent USA oddałby długoterminowy kapitał polityczny za krótkoterminowe zyski (Hsu, 2017). Podczas pierwszego Forum Pasa i Szlaku, które odbyło się w maju 2017 roku, Stany Zjednoczone wysłały najniższego rangą urzędnika zajmującego się wyłącznie polityką azjatycką (*U.S. to send delegation...*, 2017). Był to celowy zabieg, aby uniknąć dyskusji na temat rzekomego poparcia chińskiej strategii przez administrację Donalda Trumpa. Stany Zjednoczone za jego kadencji przyjęły zdecydowaną postawę wobec koncepcji *Belt and Road*, postrzegając ją jako część globalnej rywalizacji z Chinami o władzę, surowce i wpływy. Przedstawiono krytyczne stanowisko wobec chińskiej koncepcji. Sekretarz obrony James Mattis wielokrotnie publicznie podkreślał, że jest „wiele pasów, wiele dróg”, nawiązując w ten sposób do problemów niedoprecyzowania i elastyczności inicjatywy (Garamone, 2018). Donald Trump, przemawiając podczas szczytu APEC w listopadzie 2017 roku, wyraził swoją krytykę dla chińskiej koncepcji, wzywając państwa regionu Azji i Pacyfiku do wspólnego wypracowania alternatywy dla chińskiej ekspansji inwestycji infrastrukturalnych w regionie (Nang, 2017). Administracja Trumpa powstrzymała się jednak od wezwania amerykańskich sojuszników i partnerów do powszechnego bojkotu projektów inicjowanych w ramach *Belt and Road*.

Administracja Trumpa w 2018 roku przyjęła ustawę BUILD, oferującą nowe programy inwestycyjne (*The Build Act*, 2018). Ma ona skonsolidować działania agencji OPIC (ang. *Overseas Private Investment Corporation*),

współpracującej z sektorem prywatnym, a także Amerykańskiej Agencji Rozwoju Międzynarodowego (USAID) z bardziej sprawną i lepiej finansowaną amerykańską agencją rozwoju *US International Development Finance Corporation* (USIDFC), działającą na rzecz rozwiązywania krytycznych wyzwań rozwojowych (Runde, Bandura, 2018). Ogłoszona przez sekretarza stanu Mike'a Pompeo *wizja gospodarcza Indo-Pacyfiku* ma zwiększyć wsparcie finansowe, jakie rząd USA zapewnia państwom w regionie. Wraz z bezpośrednimi inwestycjami rządowymi o wartości 113 mln USD, nowy plan podwajał globalny limit wydatków dla korporacji finansujących rozwój do 60 mld USD. Kwota ta jest jednak niewielka w porównaniu do tej, które planują wydać Chiny na realizację projektów BRI. Należy jeszcze raz podkreślić, że podejmując bardziej aktywne podejście do inwestycji infrastrukturalnych w regionie Azji i Pacyfiku, Donald Trump wbrew azjatyckim sojusznikom pozostał przeciwny przywróceniu udziału USA w TPP, utrzymując że dwustronne umowy o wolnym handlu stanowią skuteczniejszy sposób zaangażowania dla regionalnych interesariuszy (Kliman, Grace, 2018, s. 16). Niektórzy analitycy wezwali Stany Zjednoczone, by zareagowały pogłębiając własne więzi z azjatyckimi partnerami dążąc do zacieśnienia stosunków dwustronnych (Campbell, Ratner, 2018).

Trump położył więc nacisk na współpracę bilateralną z regionalnymi partnerami. Przykładowo, Stany Zjednoczone podpisały umowę inwestycyjną o wartości 350 mln USD z Mongolią na rozwój nowych źródeł wody (Campbell, Ratner, 2018). Zawarły porozumienie z Millennium Challenge Corp, agencją rozwojową rządu USA, aby zainwestować setki milionów dolarów w transport i inne projekty na Sri Lance (Jiangtao, 2018). Z kolei 7 listopada 2017 roku amerykańska Agencja ds. Handlu i Rozwoju (USTDA) oraz japońskie Ministerstwo Gospodarki, Handlu i Przemysłu (METI) podpisały Memorandum o Współpracy, aby wesprzeć państwa regionu, dostarczając wysokiej jakości innowacyjne rozwiązania w zakresie infrastruktury energetycznej (*President Donald J. Trump's Visit to Japan...*, 2017). Podobne porozumienia podpisano podczas wizyty w Waszyngtonie premiera Australii Malcolma Turnbulla, która miała miejsce w lutym 2018 roku (*President Donald J. Trump's Meeting with Australian...*, 2018).

Toczące się rozmowy pomiędzy zainteresowanymi państwami doprowadziły do zawarcia trójstronnego partnerstwa między Stanami Zjednoczonymi,

Japonią oraz Australią na rzecz inwestycji infrastrukturalnych, które zostało ogłoszone podczas Forum Biznesu Indo-Pacyfiku, zainicjowanego przez administrację Trumpa w lipcu 2018 roku (*US-Japan-Australia Announce...*, 2018). Na Forum Prezydent USA przedstawił również inne inicjatywy związane z infrastrukturą, w tym nowy tzw. fundusz doradczy (ang. *Transaction Advisory Fund*), który docelowo będzie wspomagał partnerów w uzyskaniu dostępu do prywatnych usług prawnych i finansowych, a także skupi się na partnerstwie w zakresie łączności cyfrowej i cyberbezpieczeństwa (Pompeo, 2018).

Reakcja USA na inicjatywę *Belt and Road* dostrzegalna jest także w Raplocie Departamentu Obrony Stanów Zjednoczonych z grudnia 2018 roku (*Assessment on U.S. Defense...*, 2018, s. 3). Dostrzeżono, iż w 2017 roku chińscy przywódcy ogłosili, że BRI obejmuje obecnie wszystkie regiony świata, w tym Arktykę i Amerykę Łacińską, demonstrując zakres i zasięg ambicji Pekinu. Podkreślono, że Chiny zamierzają wykorzystać *BRI*, aby nawiązać silne więzi gospodarcze z innymi państwami. Zwrócono także uwagę na fakt, że Przewodniczący Xi rozpoczął również promowanie „cyfrowego Jedwabnego Szlaku XXI wieku”. Chińskie przedsiębiorstwa państwowe lub powiązane z państwem, w tym m.in. China Telecom, China Unicom, China Mobile, Huawei i ZTE, zainwestowały lub złożyły oferty na całym świecie w obszarach, takich jak technologia mobilna 5G, łącza światłowodowe, podmorskie kable, infrastruktura teledetekcji połączona z chińskim systemem nawigacji satelitarnej *Beidou*. Wyrażono zaniepokojenie, iż Chiny dążą także do rozwoju w innowacyjnych technologiach, zgodnie z planami pięcioletniej strategii przemysłowej „*Made in China 2025*”.

Zakończenie

Coraz częściej pojawiają się stwierdzenia o zmierzchu dominującej na świecie potęgi amerykańskiej. Implikują one powstanie pytań o to, które państwo (czy grupa państw) byłoby w stanie przejąć rolę hegemonu na świecie. W miejsce ładu opartego na dominacji „zachodniej” (amerykańskiej i europejskiej), zaczyna wykształcać się nowy porządek oparty na dominacji azjatyckich cywilizacji, który w decydującym stopniu jest reprezentowany przez dynamicznie rozwijające się Chiny. Niewątpliwie koncepcja *Belt and Road* stanowi

wyzwanie dla obecnego porządku światowego opartego na dominacji amerykańskiej potęgi. Chińska inicjatywa ma charakter dynamiczny. Jej sukces zależy od aktualnie zachodzących zmian w środowisku międzynarodowym oraz sposobu postrzegania tej koncepcji przez społeczność międzynarodową.

Należy zatem zadać pytanie, co powinny zrobić Stany Zjednoczone, aby poprawić swoją strategiczną trajektorię w coraz bardziej wielobiegunowym świecie? Z pewnością powinny wykorzystać obawy o rosnącą siłę Pekinu wśród innych państw. Amerykańska administracja musi pozostać otwarta i elastyczna w kwestii inicjatywy *Belt and Road*. Nie powinna postrzegać jej przez pryzmat zagrożenia oraz geopolitycznej konkurencji ze strony Chin, a raczej jako wyzwania dla swojej polityki zagranicznej i strategii bezpieczeństwa. USA i Chiny powinny ustanowić mechanizmy dialogu i współpracy. Decydenci polityki zagranicznej USA muszą rozważyć zmniejszenie nakładu środków tam, gdzie cele amerykańskie i chińskie w wystarczającym stopniu się pokrywają. USA powinny angażować się tam, gdzie służy to interesom amerykańskim, a nie postrzegać całą inicjatywę przez często uproszczoną soczewkę geopolitycznej konkurencji. Stany Zjednoczone mogą zyskać „eksportując” swoje firmy, ich doświadczenie w międzynarodowych inwestycjach i projektach, które będzie miało ogromną wartość dla projektów *Belt and Road*. Możliwe, że firmy te będą kluczowym partnerem dla chińskich przedsiębiorstw i spółek z różnych sektorów, takich jak doradztwo finansowe, budownictwo i logistyka. Już istnieją udane przykłady współpracy chińskich i amerykańskich firm w projektach związanych z tą inicjatywą, np. zawarcie współpracy z Caterpillar, Honeywell czy General Electric (GE) – sektor energetyczny. USA i Chiny powinny ustanowić mechanizmy dialogu i współpracy ukierunkowane na wykorzystywanie obszarów pokrywających się interesów w ramach BRI.

Jak na razie reakcja Stanów Zjednoczonych na rosnące w siłę Chiny w dużej mierze skupiła się na wzmacnianiu zdolności wojskowych i sojuszy w regionie Azji i Pacyfiku. Jednakże, zamiast pozostać przytłaczająco skoncentrowanym na równowadze sił militarnych, Waszyngton powinien znaleźć skuteczne sposoby przeciwdziałania geoeconomicznej ofensywie Pekinu na kontynencie euroazjatyckim oraz rosnącemu jego wpływowi na sojuszników USA. Warto przypomnieć, że kiedy wybuchł światowy kryzys ekonomiczny w USA pojawiła się koncepcja utworzenia G-2, a więc swego

rodzaju powiązania sił amerykańsko-chińskich, które mogłyby wspólnie decydować o dalszych procesach gospodarczych na świecie (Góralczyk, 2012, s. 128).

Amerykańska administracja będzie zmuszona opracować jaśniejsze, bardziej proaktywne stanowisko, by efektywniej wykorzystać swoje ekonomiczne, dyplomatyczne i strategiczne narzędzia. W miarę możliwości będzie musiała współpracować z Chinami, ale także musi zaproponować odpowiednie równoważące się alternatywy dla chińskich inicjatyw w celu utrzymania swoich wpływów w regionie Euroazji i Pacyfiku. Stany Zjednoczone powinny rozważyć wzmożoną współpracę z Indiami, Australią, Japonią i Singapurem, aby zapewnić pomoc państwom-beneficjentom w ocenie proponowanych przez chińskie elity dużych projektów infrastrukturalnych.

Bez wątplenia realizacja projektów w ramach chińskiej inicjatywy pozwala na większą obecność chińskiej armii za granicą, szczególnie w regionie Azji Południowej i Środkowej oraz w rogu Afryki. Dlatego w odpowiedzi na rosnące możliwości projekcyjne siły militarnej w Chinach, najwyższym strategicznym priorytetem dla Stanów Zjednoczonych powinno być zapewnienie swoich sojuszników o ich niesłabnącym zaangażowaniu. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na ekspansję wojskową Chin w ich bliskim sąsiedztwie, gdzie trwają spory terytorialne na Morzu Wschodniochińskim i Południowochińskim, ale także i wzrost operacji wojskowych z dala od państwa chińskiego (*Annual Report to Congress...*, 2017). Pierwsza zagraniczna baza wojskowa ChRL w Dżibuti i prawdopodobne inne bazy zwiększą zdolność Chin do użycia konwencjonalnej siły militarnej, utrzymania operacji za granicą i rozwoju strategicznych korytarzy gospodarczych.

Od 2012 roku można zaobserwować przekierowanie części wojsk USA w rejon Australii i Japonii. Według danych Davida Scotta 60 proc. amerykańskich sił morskich stacjonuje już w bazach na Oceanie Spokojnym. Flota amerykańska wciąż jest największa na świecie, a rozbudowana sieć baz na Oceanie Spokojnym daje Amerykanom pełną swobodę demonstracji sił lub potencjalnego działania. Jednakże pojawia się pytanie czy nastawienie się na aspekt militarny nie był błędem w strategicznym rozpoznaniu? Czy wymiar gospodarczy nie był ważniejszy? Obecnie stawką w strategicznej grze USA z ChRL nie jest już powstrzymanie wzrostu możliwości i potencjału Chin, ale jak najskuteczniejsze blokowanie ich dalszych ruchów. Chiny wytworzyły

nową międzynarodową inicjatywę (przede wszystkim o charakterze gospodarczym). Tymczasem Amerykanie, zamiast skutecznie odpowiedzieć na działania Chin, zdecydowali się nadal hołdować „realistyczno-militarnemu” stylowi prowadzenia swojej polityki zagranicznej. Z uwagi na fakt, że chińskie elity polityczne coraz częściej podejmują różne działania z zakresu inicjatywy *Belt and Road*, Stany Zjednoczone powinny wzmożyć rozpoznawanie informacyjne, które pomoże ustalić poziom prawdziwych i fikcyjnych danych krążących na jej temat.

Reakcja Stanów Zjednoczonych na inicjatywę BRI nieustannie ewoluuje. Administracja Obamy nie miała spójnej odpowiedzi wobec chińskiej inicjatywy. Tylko fragmentaryczne podejście do promowania łączności regionalnej stanowiło *de facto* – choć ograniczoną – reakcję. Administracja Trumpa zaprezentowała już nieco bardziej stanowcze i określone stanowisko, wyrażając obawy dotyczące jej wpływu na światowe standardy i potencjał do rozwoju chińskich interesów geopolitycznych. Jednak pozostaje niepewne to, czy administracja Trumpa właściwie przełoży te obawy na systematyczne podejście i działanie. Choć obecna administracja nie ujawniła jeszcze systematycznej reakcji, jest już pewne, że w nadchodzących latach inicjatywa *Belt and Road* będzie zajmować stosunkowo ważne miejsce w polityce Stanów Zjednoczonych. Niemniej wzdłuż wyznaczonej trasy inicjatywy zaczyna powstawać strefa wpływów Chin, które dokonują zagranicznych inwestycji w państwach posiadających status strategicznego partnera. Dal-sze wdrażanie koncepcji w życie jest ekscytującą perspektywą, która może przynieść ogromne korzyści, ale także i zagrożenia – zarówno dla samych Chin i Stanów Zjednoczonych, jak i dla całego świata.

MGR PAULA TOMASZEWSKA

Zakład Studiów Strategicznych
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 5, 61-614 Poznań
paula.tomaszewska007@gmail.com

MGR SARA TOMASZEWSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 5, 61-614 Poznań
tomaszewska.sara07@gmail.com

Bibliografia

- Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2017* (2017, 15 maja). Office of the Secretary of Defense. Pobrane z: https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2017_China_Military_Power_Report.PDF.
- Assessment on U.S. Defense Implications of China's Expanding Global Access* (2018, grudzień). Departament Obrony Narodowej. Pobrane z: <https://media.defense.gov/2019/Jan/14/2002079292/-1/-1/1/EXPANDING-GLOBAL-ACCESS-REPORT-FINAL.PDF>.
- Balcerowicz, B. (2012). *Narodowe polityki i strategie bezpieczeństwa*. W: R. Kuźniar, B. Balcerowicz, A. Bieńczyk-Missala, P. Grzebyk, M. Madej, K. Pronińska, M. Sulek, M. Tabor, A. Wojciuk (red.). *Bezpieczeństwo międzynarodowe* (370–377). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Balding, Ch. (2017, 17 maja). *Can China Afford Its Belt and Road?* Bloomberg Opinion. Pobrane z: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2017-05-17/can-china-afford-its-belt-and-road>.
- Behrendt, P., Pendrakowska, P. (2018, 21 stycznia). *Relacje USA- Azja w pierwszym roku prezydentury Donalda Trumpa*. CSPA. Pobrane z: <http://www.polska-azja.pl/analiza-cspa-16-relacje-usa-azja-w-pierwszym-roku-prezydentury-donald-trump/>.
- Belt and Road's purposes differ in different regions* (2019, 10 stycznia). Daily Brief Oxford Analytica. Pobrane z <https://dailybrief.oxan.com/Analysis/GA241080/Belt-and-Roads-purposes-differ-in-different-regions>.
- Campbell, K.M., Ratner, E. (2018, 13 lutego). The China Reckoning. How Beijing Defied American Expectations. *Foreign Affairs*. Pobrane z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-02-13/china-reckoning>.
- Castro, R.C. (2018, sierpień). The Obama Administration's Strategic Rebalancing to Asia: Quo Vadis in 2017? *Pacific Focus Inha Journal of International Studies*, 33(2), 179–208. Pobrane z: <https://onlinelibrary-wiley-com-1wrltnll855d8.han.amu.edu.pl/doi/full/10.1111/pafo.12115>.
- Cavanna, T.P. (2018, 5 czerwca). What Does China's Belt and Road Initiative Mean for US Grand Strategy? *The Diplomat*. Pobrane z: <https://thediplomat.com/2018/06/what-does-chinas-belt-and-road-initiative-mean-for-us-grand-strategy/>.
- Chatzky, A., McBride, J. (2019, 28 lutego). *China's Massive Belt and Road Initiative*. Council on Foreign Relations. Pobrane z: <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>.

- Christensen, T.J. (2015, wrzesień). Obama and Asia. Confronting the China Challenge. *Foreign Affairs*. Pobrane z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/obama-and-asia>.
- Dahl, M. (2019). *Aktywność dyplomacji USA wobec państw członkowskich Unii Europejskiej w latach 2009–2013*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK.
- Deputy Secretary of State William J. Burns on Economic Connectivity in Central Asia (2014, 23 września). Asia Society Policy Institute. Pobrane z: <https://asia-society.org/policy-institute/deputy-secretary-state-william-j-burns-economic-connectivity-central-asia>.
- Djankov, S. (2016, marzec). The Rationale Behind China's Belt and Road Initiative. W: S. Djankov, S. Miner (red.). *China's Belt and Road Initiative: Motives, Scope and Challenges* (6–10). Peterson Institute for International Economics. Pobrane z: https://piie.com/system/files/documents/piieb16-2_1.pdf.
- Garamone, J. (2018, 30 maja). *Pacific Command Change Highlights Growing Importance of Indian Ocean Area*. U.S. Department of Defense. Pobrane z: <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1535808/pacific-command-change-highlights-growing-importance-of-indian-ocean-area/>.
- Góralczyk, B. (2012). Chiny a nowy ład gospodarczy na świecie. W: W.J. Dziak, K. Gawlikowski, M. Ławrycz (red.), *Chiny w XXI wieku. Perspektywy rozwoju* (105–129). Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN.
- Góralczyk, B. (2015, 11 lipca). *AiIB: Początek nowego ładu finansowego na świecie*. Obserwator Finansowy. Pobrane z: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/aiib-poczatek-nowego-ladu-finansowego-na-swiecie/>.
- Góralczyk, B. (2018, 9 października). *Chiny-USA: Wojna handlowa czy zimna*. Obserwator Finansowy. Pobrane z: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/rotator/chiny-usa-wojna-handlowa-czy-zimna/>.
- Haliżak, E. (2015). *Region Azji i Pacyfiku w roku pod znakiem wylaniającego się bipolarnego układu USA-Chiny*. W: R. Kuźniar (red.), *Rocznik Strategiczny 2014/2015* (283–298). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Hampton, S. (2019, 11 stycznia). China's 'One Belt, One Road' Gamble; Will it Bring the World to China? *World Politics Review*. Pobrane z: <https://www.worldpoliticsreview.com/insights/24984/china-s-one-belt-one-road-gamble-will-it-bring-the-world-to-china>.
- Harris, J. (2016, 2 września). The best weapon against Chinese expansionism is not a weapon. *The Washington Post*. Pobrane z: https://www.washingtonpost.com/news/in-theory/wp/2016/09/02/the-best-weapon-against-chinese-expansionism-is-not-a-weapon/?utm_term=.7b9bf4d6c583.
- Heath, T.R. (2016, 27 lipca). China's Evolving Approach to Economic Diplomacy. *Asia Policy*, 22, 157–191.
- Hsu, S. (2017, 18 maja). *Trump's Support For China's One Belt, One Road Initiative Is Bad For U.S. Good For World*. Forbes. Pobrane z: <https://www.forbes.com/sites/sarahsu/2017/05/18/trumps-support-for-chinas-one-belt-one-road-initiative-is-bad-for-u-s-good-for-world/#58f04dc13402>.
- Jarczewska, A. (2016). Stany Zjednoczone – hegemonia w regionie Azji i Pacyfiku w latach 1985–2015. W: A. Jarczewska, J. Zajączkowski (red.), *Region Azji i Pacyfiku w latach 1985–2015* (21–53). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

- Jarczewska, A. (2018). Stany Zjednoczone: „America First” według Donalda Trumpa. W: R. Kuźniar (red.). *Rocznik Strategiczny 2017/18* (82–201). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Jędrzejewski, W. (2016). Nowy Jedwabny Szlak: gospodarczy wymiar amerykańskiej i chińskiej koncepcji strategii względem Azji Środkowej. W: J. Marszałek-Kawa (red.). *Perspektywy i bariery rozwoju chińskiej gospodarki* (36–62). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Jiangtao, S., Churchill, O. (2018, 2 sierpnia). US competes with China's 'Belt and Road Initiative' with US\$113 million Asian investment programme. *South China Morning Post*. Pobrane z: <https://www.scmp.com/news/china/economy/article/2157381/us-competes-chinas-belt-and-road-initiative-new-asian-investment>.
- Johnson, Ch.H. (2016, 28 marca). *President Xi Jinping's Belt and Road Initiative*. Center for Strategic & International Studies. Pobrane z: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3public/publication/160328_Johnson_PresidentXiJinping_Web.pdf.
- Kaczmarczyk, M. (2015, 5 października). Uzgodniono tekst wielkiej umowy handlowej. Duży sukces Obamy. *Gazeta Wyborcza*. Pobrane z: <http://wyborcza.biz/biznes/1,147743,18975256,uzgodniono-tekst-wielkiej-umowy-handlowej-duzy-sukces-obamy.html?disableRedirects=true>.
- Kliman, D., Grace, A. (2018, 20 września). *Power Play: Addressing China's Belt and Road Strategy*. Center for a New American Security. Pobrane z: <https://www.cnas.org/publications/reports/power-play>.
- Kucera, J. (2011, 2 listopada). Clinton's Dubious Plan to Save Afghanistan With A 'New Silk Road'. *The Atlantic*. Pobrane z: <https://www.theatlantic.com/international/archives/2011/11/clintons-dubious-plan-to-save-afghanistan-with-a-new-silk-road/247760/>.
- Kuchins, A.C. (2011, 5 grudnia). Laying the Groundwork for Afghanistan's New Silk Road. *Foreign Affairs*. Pobrane z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/afghanistan/2011-12-05/laying-groundwork-afghanistans-new-silk-road>.
- Larus, E.F., Hargis, S.N.M. (2017). U.S. President Obama's China Policy: a Critical assessment. *Teka Komentarzy Politologicznych Stosunków Międzynarodowych*, 12(2), 7–29. Pobrane z: http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TPol12_2/1_Larus.pdf.
- Lieven, A. (2012). *The Future of U.S. Foreign Policy*. W: M. Cox, D. Stokes (red.), *US Foreign Policy* (392–409). New York: Oxford University Press.
- Malinowski, G. (2019). Chiny a geopolityka i geoeconomia. Jak nie wpaść w pułapkę narracji? W: E. Mączyńska (red.), *Ekonomia i polityka. Wokół teorii Grzegorza W. Kołodko* (329–352). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Marszałek-Kawa, J. (red.). (2018). *The Multidimensional Aspect of Asian Politics From History through the Present to the Future*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Marszałek-Kawa, J., Bidziński, M. (red.). (2018). *Wektory zmian w polityce Chińskiej Republiki Ludowej w okresie rządów Xi Jinpinga*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Marszałek-Kawa, J., Tomaszewski, P. (red.). (2018). *Specyfika, wyzwania i paradygmaty polityki bezpieczeństwa Azji*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Marszałek-Kawa, J., Zajączkowski, J. (red.). (2018). *Współpraca i rywalizacja państw azjatyckich*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

- Medeiros, E.S. (2009). *China's International Behavior. Activism, Opportunism, and Diversification*. RAND Corporation. Pobrane z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2009/RAND_MG850.pdf.
- Miner, S. (2016, marzec). Economic and political implications. W: S. Djankov, S. Miner (red.). *China's Belt and Road Initiative: Motives, Scope and Challenges* (11–14). Peterson Institute for International Economics. Pobrane z: https://piie.com/system/files/documents/piieb16-2_1.pdf.
- Nang, D. (2017, 10 listopada). *Remarks by President Trump at APEC CEO Summit*. The White House. Pobrane z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-apec-ceo-summit-da-nang-vietnam/>.
- National Security Strategy* (2010, maj). Pobrane z: <http://nssarchive.us/national-security-strategy-2010/>.
- National Security Strategy* (2015, luty). Pobrane z: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy_2.pdf.
- National Security Strategy of the United States of America* (2017, grudzień). Pobrane z <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.
- Ngai, J., Sneader, K.C., Ma Zecha (2016, lipiec). *China's One Belt, One Road: Will it reshape global trade?* McKinsey Global Institute. Pobrane z: <http://www.mckinsey.com/global-themes/china/chinas-one-belt-one-road-will-it-reshape-global-trade>.
- Obama, B. (2007, lipiec). *Renewing American Leadership*. *Foreign Affairs*. Pobrane z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2007-07-01/renewing-american-leadership>.
- Pompeo, M.R. (2018, 30 lipca). *Remarks on 'America's Indo-Pacific Economic Vision'*. Pobrane z: <https://www.state.gov/secretary/re-marks/2018/07/284722.htm>.
- Poznański, K. (2019). Konfucyjska ekonomia jako alternatywa wobec skrajnego liberalizmu. W: E. Mączyńska (red.), *Ekonomia i polityka. Wokół teorii Grzegorza W. Kołodko* (316–329). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- President Donald J. Trump's Meeting with Australian Prime Minister Malcolm Turnbull Strengthens the United States-Australia Alliance and Close Economic Partnership* (2018, 23 luty). The White House. Pobrane z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-meeting-australian-prime-minister-malcolm-turnbull-strengthens-united-states-australia-alliance-close-economic-partnership/>.
- President Donald J. Trump's Visit to Japan Strengthens the United States-Japan Alliance and Economic Partnership* (2017, 6 listopada). The White House. Pobrane z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-visit-japan-strengthens-united-states-japan-alliance-economic-partnership/>.
- Przychodniak, M. (2017, 15 listopada). Azjatycka podróż Donalda Trumpa – nieudana próba odzyskania przez USA inicjatywy w regionie. *Biuletyn PISM*, 110(1552). Pobrane z: <https://www.pism.pl/publikacje/biuletyn/nr-110-1552>.
- Resolution of the 19th National Congress of the Communist Party of China on the Revised Constitution of the Communist Party of China* (2017). Xinhua. Pobrane z: http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/24/c_136702726.htm.

- Runde, D.F., Bandura, R. (2018, 12 października). *The BUILD Act Has Passed: What's Next?* Center for Strategic & International Studies. Pobrane z: <https://www.csis.org/analysis/build-act-has-passed-whats-next>.
- Smith, J.M. (2018, 9 sierpnia). China's Belt and Road Initiative: Strategic Implications and International Opposition. The Heritage Foundation. *Background*, 3331. Pobrane z: https://www.heritage.org/sites/default/files/2018-08/BG3331_2.pdf.
- Sundararaman, S. (2017, 10 lutego). *Indo-Pacific economic corridor: A vision in progress*. Observer Research Foundation. Pobrane z <https://www.orfonline.org/research/indo-pacific-economic-corridor-a-vision-in-progress/>.
- The Build Act of 2018*. Pobrane z: https://www.opic.gov/sites/default/files/files/BILLS-115hr302_BUILDAct2018.pdf.
- The Infrastructure Gap (2015, 12 marca). *The Economist*. Pobrane z: <https://www.economist.com/news/asia/21646740-development-finance-helps-china-win-friends-and-influence-american-allies-infrastructure-gap>.
- Trusewicz, I. (2016, 22 listopada). Jeżeli USA opuści TPP, Chiny zbiją majątek. *Rzeczpospolita*. Pobrane z: <https://www.rp.pl/Dane-gospodarcze/311229912-Jezeli-USA-opusci-TPP-Chiny-zbija-majatek.html>.
- Tsuneo, W. (2018, 28 marca). *US engagement policy toward China. Realism, liberalism, and pragmatism*. The Tokyo Foundation. Pobrane z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/24761028.2013.11869060>.
- US election 2016: Trump details ,America First' foreign plan* (2016, kwietnia 28). BBC News. Pobrane z <https://www.bbc.com/news/election-us-2016-36152947>.
- U.S.-ASEAN Connectivity through Trade and Investment* (2015, czerwiec). USAID Activity Fact Sheet. Pobrane z: http://www.tfafacility.org/sites/default/files/agency/fact_sheet_-_asean_acti.pdf.
- US-Japan-Australia Announce Trilateral Partnership for Indo-Pacific Infrastructure Investment* (2018, 30 lipca). Overseas Private Investment Corporation. Pobrano z: <https://www.opic.gov/press-releases/2018/us-japan-aus-tralia-announce-trilateral-partnership-indo-pacific-infra-structure-investment>.
- U.S. to send delegation to China's Belt and Road summit* (2017, 12 maja). Reuters. Pobrane z: <https://www.reuters.com/article/us-china-silkroad-usa/u-s-to-send-delegation-to-chinas-belt-and-road-summit-idUSKBN18816Q>.
- Walkowski, M. (2018). *Chińska strategia rozwoju społeczno-ekonomicznego: implikacje dla Unii Europejskiej*. Poznań: Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Waśko-Owsiejczuk, E. (2018). *Koncepcja bezpieczeństwa USA*. W: R. Zięba (red.). *Bezpieczeństwo Międzynarodowe w XXI w.* (93–113). Warszawa: Poltext.
- Will China's Belt and Road Initiative outdo the Marshall Plan?* (2018, 8 marca). *The Economist*. Pobrane z: <https://www.economist.com/news/finance-and-economics/21738370-how-chinas-infrastructure-projects-around-world-stack-up-against-americas-plan>.
- Wizja i działania w sprawie wspólnego budowania Pasa Gospodarczego Jedwabnego Szlaku i Morskiego Jedwabnego Szlaku XXI wieku* (2015, marzec) National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs, and Ministry of Commerce with

- State Council authorization. Pobrane z: http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html.
- Wuttke, J. (2017, 9 maja). Xi Jinping's Silk Road is under threat from one-way traffic. *Financial Times*. Pobrane z: <https://www.ft.com/content/61c08c22-3403-11e7-99bd-13beb0903fa3>.
- Zborowski, M. (2013). Wstęp do wydania polskiego: Obama – pragmatyczny idealista. W: M.S. Indyk, K.G. Lieberthal, M.E. O'Hanlon (red.). *Zmieniając historię. Polityka zagraniczna Baracka Obamy (7–9)*. Warszawa: PISM.
- Zhou, J., Hallding, K., Han, G. (2015, 26 czerwca). The Trouble With China's 'One Belt One Road' Strategy. *The Diplomat*. Pobrane z: <http://thediplomat.com/2015/06/the-trouble-with-the-chinese-marshall-plan-strategy/>.